

BİR AYET

"... BUGÜN SİZİN İÇİN DİNİNİZİ İKMAL EDİP KEMÂLE ERDİRDİM VE SİZİN ÜZERİNİZE Nİ'METİMİ TAMAMLADIM. VE SİZE "DİN" OLARAK İSLÂMÎ (VERİP ONA) RIZA

GÖSTERDİM..." (K. 5/3)

haccın mânası

Prof. Dr. M. HAMÎDULLAH
Tercüme :Prof. Dr. Salih TUĞ

İslâmî çatının üzerine oturduğu dördüncü direk, yani Namaz. Oruç ve Zekât Vergisinden sonra Hac, şayet söylemek yanlış değil-se, tarihi sıra itibariyle dördüncü olarak gelmiş ve yapı tamamlanmış bulunuyordu. Şimdi bunun ruhi-manevî mânasını açıklayalım :

182. Allahın Evi (- Beyfullah)'ni ziyaret, dinler tarihinde he-men hemen yegâne olarak İslâmda'dır. Hac dediğimiz müesseseye İslâmdan farklı bir şekil altında, bütün büyük dinlerde ve hattâ bir-çok bölgelerde fiilen rastlarız. Bu dinlerdeki mecburi olmamakla be-raber, övülmeye lâyük bir dinî hareket olarak vazedilmiştir. Sadece İslâm dinindedir ki bu, bütün müslümanlara, erkek olsun, kadın ol-sun hayatta bir kere olmak üzere mecburî bir vazife (= farz] olarak vazedilmiştir. Diğer dinlerde bu saygı, ulu bir kimsenin mezarı, bir büyük nehrin kaynağı, iki nehrin birleşip kavuştuğu nokta vesaire gibi. İnsanı hayret ve dehşete düşürecek şekilde, zühd ve takva sa-hiplerinden ziyâde turistik bir akımı çeken bir tabiat hârikasına mü-teveccihdir. İslâm'da ise Hac mahalli Mekke'de olup herşeyden mü-nezzeh Tek Allahın adını yâdeden Kâ'be yahut Beyt'ullah denen bi-nadır. (Bilindiği gibi Hz. Peygamberin kabri Medine'de olup. bizzat Hac İbâdetinin tamamlanması ile hiçbir ilişiği yoktur.)

183. "Kâ'be", kelime anlamı itibariyle hem "kare" ve hem de "dâire" şekline fşaret eder. Gerçekten de Kâ'be'nin kuş bakışı görü-nüşü her iki mânayı da içine alacak şekildedir. Ve dendiğine göre bu, aynı zamanda bir "kalp" şeklini de temsil etmektedir. Bir Hadîs-i Kud-side tesbît edilen Allah'ın bir sözüne göre : "Ne benim Cennetlerim ve ne benim mülküm beni içine alıp kaplayamaz ve fakat bir Mü'min müslümanın kalbi beni içine sığdırabilir". Bu duruma göre Beyt'ullah (= Ka'be)'ın yapısı, "kalp" şeklinden başka diğer bir şekle daha uy-gun düşemez.

184. Cennetten dünyaya düşüşlerinde Hz. Adem, zevcesi Havva'-nın izini kaybetmişti. Uzun aramalardan sonra Allah'ın da lûtfuyla nihayet Arafat'ta birbirlerine rastladılar. Cennette iken işledikleri gü-nâhdan doğan pişmanlıklarını ifâde ile Allah'a şükranlarını arzettiler. Onların birer torunu olarak bize pek tabiidir ki en çok yakışan şey, bizim de işlediğimiz günahları düşünüp, Rabb'ul-Alemin'den af ta-lep etmemizdir.

185. Manevî cedlerimizden bir diğeri de Hz. İbrahim'dir. O da Allah sevgisini bütün diğer şeylerin üstünde tutuyordu. Allah onu imtihandan geçirmek istedi ve ondan, artık büyümüş olan ve ilk do-ğan o sırada yegâne oğlu İsmail'i kurban etmesini istedi. Hz. İbrâ-hîm hiç tereddüt göstermeden bunu yerine getirmeye kalktı. Oğlu İsmâ'il münâsip bir yere doğru götürürken Şeytân kılık değiştirmiş olarak ona göründü ve onu bu işten saptırmak istedi. Ancak İbrâhîm Peygamber onun gerçek yüzünü tanıdı ve taşlar atmak suretiyle onu, kovdu. Birkaç adım sonra Şeytân bu defa ayrı bir kılıkta çocuğun annesi Hâcer'e göründü ve onu kandırmak istediye de anne dahi onun üzerine taşlar fırlatmıştır. Nihayet bir diğer kılıkta oğul'a görü-nüp bu defa onu bu işten saptırmak istedi. Bu teşebbüsünden de ye-diği taşlardan başka bir sonuç alamadı. Bunu müteakip Hz. İbrâhîm keskin bıçağını İsmail'in boynunda işletti: Bir de ne görsün; önün-de can çekişip çırpınan bir koyun değil mi?! Oğlu ise oracıkta ayak-ta ve

sapasız duruyor!.. Allah bir mucize ile Cebrail'i göndermiş ve bu işe memur etmişti. Bu vakadan sonra Hz. İbrahim, Ha-lil'ullah (= Allahın sevgilisi) lâkabını kazandı ve oğlunun diyeti ola-rak koyun kurban etmesi kendisine emredildi. Hz. İbrahim ve onu takip eden diğerleri bu rüknü yerine getirdiler ve 4000 sene sonra

İslâm Dini içinde de, Şeytan taşlama, Minâ'da kurbanlar kesme şek-linde bu erkân devam etmiştir. İbrahim Peygamberin bu şekilde Al-lanın üstünlüğünü isbat etmesinin bir mükâfatı olmak üzere ikinci oğlu ishâk dünyaya gelmiştir.

186. Bu kurban vak'asından daha önce Hz. İbrahim, Allah'a bağ-lılık ve sadâkatinin bir diğer delilini ortaya koymuştur: İlk doğan oğlunu doğar doğmaz anası Hâcer ile birlikte almış Filistin'den Mek-ke çöllere getirmiş ve onları Allah'a emânet ederek burada bırak-mıştı. Kısa zaman sonra ana ile oğlun yanlarındaki azıklar tüken-miş bebek susuzluktan bağırıp ağlamaya başlamıştı. Ana ise mer-hamet ve şefkat duyguları içinde hiç ümidini kaybetmeden, ye'se düşmeden oraya buraya koşuyor, etrafı gözeterek su bulmaya ça-lışıyordu. Allah onlara birden bire patlayıp taşan Zemzem su kayna-ğını lütfedip nasip etti ve çöldeki hayat kurtuldu. İşte bugün Müs-lümanların Hac esnasında Safa ve Merve arasında koşuşmaları (= sa'y), Hâcer'in o gün çocuğuna karşı gösterdiği. Allanın yaratık-larına karşı sahip olduğu merhamet ve sevgiyi sembolize eden "ana-lık şefkat ve merhameti"ni yâd edip yaşatmak maksadına mütevec-cihtir.

187. Nihayet Haccın gitgide artan ve doruğa varan hislerinin ya-şandığı "Tavaf" gerçekten de bunu düşünüp tefekkür eden bir kimse için pek ilham verici bir Hac jestidir. Allaha atfedilen isim ve sıfat-lardan hiçbiri, Rab ile insan arasındaki münasebeti Ona "Melik" (— Hükümdar), insana "abd" (— köle, kul) demekten daha iyi izah edemez. Diğer bir deyişle, bu karşılıklı ilgiyi insanların dilinde daha iyi ifâde edecek başka kelime mevcut değildir. Şayet Allah bizim Efendimiz, "Meliki"imiz (K. 62/1) ise, muhakkak ki O, sadece "Hazî-nelere" (K. 63/7) değil aynı zamanda "Ordular'a (K. 48/4) ve bir "Taht"a (K. 9/129) değil, aynı zamanda bir Hükümdarlık Ülkesine (K. 2/107) de sahip olacaktır. Geniş bir ülkenin muhakkak ki bir Baş-şehir bulunur. Kuranda Mekke'nin diğer adı, Umm'ul-Kurâ (K. 6/92) yani "Ana şehir" (— Metropolis) olarak gösterilmiştir. Bir Başşehir'-de ise hükümdarın Sarayı (el-Kâ'bet'el-Beyt'el-Harâm) (K. 5/97) bulu-nur. İnsanlar arasında bilinir ki bir Devlet Başkanına ta'zîm etmek ve onun emirlerine tabi olunacağını bizzat kendisine ifâde etmek (= b'at) zarureti vardır. İşte bu b'at akdini tamamlamak üzere bü-tün tebea (mü'min müslümanlar) Allah'ın Evi'ne (Beyt'ullah'a) gider ve teba'iyyet ve bağ-lılığını arzeder. Hz. Peygamber bir hadîsinde ifâ-de ettiğine göre, "Hacer'ul-Esved (- Kara Taş), yeryüzünde Allah'ın sağ eli'dir". Buna göre bir müslüman sağ elini, "Allahın (hâşâ) sağ eli'ni sembolize eden şey üzerine kor ve her çeşit düşmana karşı onu korumak ve savunmak üzere Beytullah'ı Tavaf etmeye başlar. Yedi defa Kâ'be etrafında döner (Tavaf eder). Yedi sayısı sonsuzluk ve ebediliği temsil etmektedir. (Zaman haftanın yedi günü ile hesap-lanır ki bu, birbiri arkasına tekrarlanmak suretiyle edebiyete kadar akıp durur.)

188. Madem ki Namaz, Allah'ın huzuruna urûc (mirâc) etmekten ibarettir, o halde Allah'ın Evi'ni Hac etmenin de itaat ve emirlere uy-mada (= b'at) en yüksek mertebeyi teşkil ettiğini söylersek buna hayret etmemelidir.